

رابطه بلوغ زودرس و ناهنجاری‌های اخلاقی

فاطمه محسنی فخر^۱

چکیده

بلوغ، به معنای مرحله‌ای طبیعی در زندگی کودک است که در آن باعث بروز و پدید آمدن برخی دگرگونی جسمی و روانی و رشد و بالا رفتن ادراکات عقلی می‌شود. اهمیت و ضرورت این بحث برای این است که بلوغ زودرس اگر زود تشخیص و ردیابی شود، اشکالی در رشد ایجاد نمی‌کند ولی همین بلوغ زودرس در کودکان و نوجوانان، یکی از مواردی است که امروزه ذهن بسیاری از والدین را مشغول کرده و به عنوان یکی از نگرانی‌های والدین کودک در سن رشد، مورد توجه قرار گرفته است. روش تحقیق به صورت کتابخانه‌ای است. در قرآن کریم و احادیث از بلوغ، با تعبیری خاص، نام برده شده است. در این مقاله سعی بر آن شد که نشان دهیم اگر فردی دچار بلوغ زودرس شود و منجر به ظهور رفتارهای ناهنجار شود، راهی را برای حفظ سلامت معنوی و اخلاقی آن پیدا کنیم و این زمانی محقق می‌شود که والدین که از مهم‌ترین عنصر خانواده هستند بتوانند با تربیت صحیح در وهله‌ی اول و بعد با آگاهی به موقع از حالات فرزند خود و با ارتباط-گیری صحیح بتوانند این سلامت را تضمین کنند.

کلیدواژه: بلوغ، نوجوان، خانواده، والدین.

۱. سطح دو، مدرسه علمیه کوثر خرمشهر، Fatemefatemian53@gmail.com

مقدمه

بلوغ، مرحله‌ای بحرانی می‌باشد که در عبور از این دوره، زیربنای زندگی بزرگسالی را پیریزی می‌کند. شناخت تغییرات جنسی، روحی و اجتماعی این دوره حساس از زندگی، بسیار دارای اهمیت است. بنابراین باید به دنبال شناخت این تغییرات و تحولات باشیم تا به سلامت ذهنی و جسمی کودک لطمه‌ای وارد نشود.

از پژوهش‌های قبلی که در این زمینه، صورت گرفته، می‌توان به کتاب «بزرگسال و جوان از نظر افکار و تمایلات» از محمدتقی فلسفی اشاره کرد که در این منبع از عوارض بلوغ زودرس به طور اجمال بحث شده است ولی بیشتر درباره موضوع اختلالات رفتاری بحث شده است ولی در مقاله پیش رو با ابعاد دقیق‌تری از عوارض و تأثیرات بلوغ زودرس که در حیطه رفتارهای ناهنجار گنجانده می‌شوند، پرداخته شده است.

با توجه به اهمیتی که به درمان و آشنایی با اختلالات ناهنجار در زمان بلوغ زودرس داریم، در این مقاله بر آن شدیم که نشان دهیم چگونه بلوغ را تعریف کنیم و علل و عوامل آن را بشناسیم که چه عوارضی را می‌تواند داشته باشد و بعد در وهله‌ی آخر به پرداختن به راهکارهایی برای درمان آن بپردازیم.

سؤال اصلی:

رابطه‌ی بلوغ زودرس و ناهنجاری‌های اخلاقی چیست؟

مفهوم شناسی

۱- بلوغ

معنای لغوی بلوغ، رسیدن به، منتهی شدن به (به سن بلوغ رسیدن، بالغ شدن)؛ به سر رسیدن، رسیدن به سن رشد، مرد شدن، زن شدن، رسیدگی به سن رشد^۱ و در اصطلاح عبارت است از آغاز مرحله‌ای طبیعی در زندگی کودک است که در آن، با پیدایی و شکوفایی غریزه جنسی و پدید آمدن برخی از دگرگونی‌های جسمی و روانی و رشد عقلی و ادراکی، به مرتبه‌ی مردان و زنان نایل می‌شود.^۲

۱. معین، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، ص ۴۵۴.

۲. Article.Tebyan. Net.

۲- خانواده

خانواده، در لغت به معنای خاندان، دودمان، خیل خانه، تبار، اهل خانه و ...^۱ و در اصطلاح، مجموعه افرادی متشکل از دو یا چند نفر که از طریق تولد، ازدواج یا فرزند خواندگی با یکدیگر پیوند دارند و با هم زندگی می‌کنند.^۲

۳- ناهنجاری

ناهنجاری در لغت به معنی خودرأیی، سرکشی، نافرمانی، بدکاری می‌باشد.^۳ و در اصطلاح عبارت است از هر گونه واگرایی از حدّ معمول و متوسط را ناهنجاری گویند.^۴

۴- نوجوانی

نوجوان در لغت به معنای پسر امردی که تازه پا به دایره جوانی نهاده باشد.^۵ نوجوان بودن، حادث، حادث سن، صفت نوجوان می‌باشد؛ و در اصطلاح عبارت از مرحله‌ای گذرای رشد فیزیکی و روانی انسان است که میان کودکی و جوانی روی می‌دهد. این تغییرات زیستی (بلوغ جنسی)، اجتماعی، روان‌شناختی را در بر می‌گیرد، هر چند که از میان آن‌ها تنها تغییرات زیستی و روان-شناختی را می‌توان به آسانی اندازه‌گیری کرد.^۶

۵- والدین

والدین در لغت به معنای زاد آوران یا پدر و مادر^۷ و در اصطلاح به معنی پدر و مادر است. همچنین والدین به سرپرست فرزند یا فرزندان هم اطلاق می‌گردد که می‌توانند والدین بیولوژیکی (طبیعی) یا پدر و مادرخوانده فرزند باشند.^۸

۱. عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۴۷۴.

۲. خدادی و دیگران، خانواده و بزهکاری نوجوانان، ص ۵۷.

۳. Abadis. ir

۴. Fa. M. wiki pedia. org

۵. حسینی دشتی، معارف و معاریف، ج ۸، ص ۵۶۶۷.

۶. سایت ویکی پدیا.

۷. حسینی دشتی، معارف و معاریف، ص ۵۷۲۱.

۸. سایت ویکی پدیا.

بلوغ زودرس و بلوغ جنسی

بلوغ زودرس به ظاهر شدن زود هنگام علائم بلوغ جسمی و هورمونی گفته می‌شود. این اختلال می‌تواند دلایل بسیار مختلفی داشته باشد و مانند هر پدیده‌ی غیر طبیعی دیگری، پیامدهایی در پی خواهد داشت.

بلوغ، معمولاً در دختران بین سنین ۸ تا ۱۳ سال و در پسر بین سنین ۹ تا ۱۴ سال آغاز می‌شود. پزشکان بلوغ زودرس را زمانی تشخیص می‌دهند که به دلایلی نامعلوم، این روند طبیعی زودتر آغاز شود و با رشد استخوان و جهش رشدی همراه باشد.

بلوغ زودرس در دخترانی که قبل از سن ۷ سالگی و پسرانی که قبل از سن ۹ سالگی نشانه‌های مهم بلوغ در آنها دیده شود، تشخیص داده می‌شود. تقریباً یک کودک از میان پنج هزار کودک به بلوغ زودرس دچار می‌شود.^۱

بلوغ جنسی

با فرا رسیدن بلوغ، تحولات همه‌جانبه‌ای در وجود دختران و پسران پدید می‌آید و جسم و روان آنان به طور طبیعی دگرگون می‌گردد. بر اثر فعل و انفعالات بلوغ، تمایل جنسی به شدت بروز می‌کند و مانند آتش ملتهبی زبانه می‌کشد. دختران و پسران، به کشش این غریزه‌ی نیرومند، مجذوب یکدیگر می‌شوند و برای ارضای آن، فکر آزادی بی‌قید و شرط در سر می‌پرورند.

بلوغ جنسی، سایر غرایز خفته را نیز بیدار می‌کند، عواطف و احساسات را شکوفا می‌سازد، استعدادهای نهفته را به فعلیت می‌آورد و به اعضا و عضلات بدن قوت و نیرو می‌بخشد. خلاصه این‌که بلوغ، به منزله پلی است که نوبالغان، با پیمودن آن، از دنیای کودکی خارج می‌شوند، دختران به گروه زنان می‌پیوندند و پسران در جهان مردان قدم می‌گذارند و خواستار آزادی و استقلال شخصیت می‌شوند.^۲

آدمی برای رسیدن به بلوغ جنسی، احتیاج به تعلیم و تربیت ندارد، زیرا آن، غریزه‌ای است در مرتبه حیوانی نفس، که در سنی خاص آشکار می‌شود. شاید بتوان گفت که اهمّ حکمت وجود این غریزه در انسان و هر حیوانی، بقاء نوع است. با پیدایش و نمایان شدن غریزه جنسی در انسان، مسئولیت‌هایی در ابعاد مختلف، او را احاطه می‌کنند که اگر آگاهی قبلی از آنها و کیفیت به انجام رساندن آنها نباشد، هجوم اضطراب‌ها، تردید و شک در عقاید و ... حتمی خواهد بود.

۱. www. Chetor. com

۲. فلسفی، بزرگسال و جوان از نظر افکار و تمایلات، ص ۲۳۴.

رشد فکری و شخصیتی قبل از بلوغ جنسی، نگاه نوجوان و جوان را به بلوغ جنسی مثبت نموده و آنها را از اضطراب، ترس، هیجان و آلودگی‌های شهوی و هوس‌های جنسی که بر سر راه افراد - به مرحله بلوغ جنسی رسیده - کمین کرده، نجات خواهد داد. اطلاع قبلی از وجود بلوغ جنسی و آگاهی از حکمت و عوامل هدایت و بازدارنده آن از انحراف، قدمی بزرگ و مثبت در کنترل و اصلاح آن است.^۱

بلوغ جنسی، امری دفعی نیست بلکه تدریجی می‌باشد. رشد جنسی از همان دوران کودکی و طفولیت آغاز تا سرانجام به بلوغ لازم و یا کامل منتهی می‌شود؛ به همین جهت برنامه تعلیمی و تربیتی برای اصلاح و کنترل و هدایت آن در مسیر خاص انسان از بدو تولد باید صورت گیرد. تعلیم خانواده‌ها به نحوه رفتار با کودکان، تهیه برنامه‌های صحیح تربیتی و پیاده کردن آنها در مدارس، کنترل برخوردهای نامطلوب اجتماعی در مدارس، خیابان‌ها، ادارات، سازمان‌ها، ایجاد مراکز تفریحی و ... وظیفه نظام حاکم، با کمک گرفتن از نیروهای مردمی و عالمان جامعه است. با وضع نابسامان تعلیمی و تربیتی در خانواده‌ها، مدارس و محیط‌های اجتماعی و غلبه عامل برانگیختن شهوت حیوانی بر مسائل انسانی و الهی و در انتظار بودن اصلاح و کنترل غریزه جنسی و دور ماندن نوجوانان و جوانان از انحراف‌های شهوی، امری غیر معقول است.^۲

بلوغ در آیات و روایات

در قرآن درباره بلوغ، سه تعبیر به کار رفته است: بلوغ نکاح، بلوغ حُلُم و بلوغ اُشدّ. بیشتر مفسران، مراد از «بلوغ نکاح» را رسیدن کودک به سنّی می‌دانند که در آن توانایی ازدواج پیدا می‌شود، اما برخی مراد از آن را احتلام دانسته‌اند.^۳

همچنین مفهوم «بلوغ حُلُم» به اتفاق مفسران، رسیدن به اوان بلوغ جنسی است.^۴ در این میان، توضیح راغب اصفهانی مبنی بر این که زمان بلوغ از آن رو «بلوغ حُلُم» نامیده شده که انسان بالغ، شایستگی و توانایی حلم، به معنای نگاه‌داری نفس از خشم را دارد درخور ذکر است.^۵ بیشتر مفسران، مراد از «بلوغ اُشدّ» را رسیدن به سنّی دانسته‌اند که در آن قوای جسمی و عقلی به رشد و شکوفایی می‌رسد ولی در این باره سنین مختلفی (از ۱۸ تا ۶۲) ذکر کرده‌اند.^۱

۱. امین زاده، فرهنگ تعلیم و تربیت اسلامی، ص ۳۲۲ - ۳۲۳.

۲. همان، ص ۳۲۴ - ۳۲۵.

۳. طباطبایی، ترجمه تفسیر المیزان، محمدباقر موسوی، ج ۴، ص ۲۷۵.

۴. همان، ج ۱۵، ص ۲۲۷.

۵. راغب اصفهانی، ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ القرآن، غلامرضا خسروی، ج ۱، ص ۵۳۷.

۶- تغییرات رفتاری

برای دختران تحریک‌پذیری، طغیان عاطفی، و تغییرات خلقی می‌تواند همراه با بلوغ زودرس ایجاد شود. پسران ممکن است میل جنسی نامتناسب با سن خود و همچنین رفتار پرخاش‌گرانه را تجربه کنند.^۱

۷- میزان بالای افسردگی و اضطراب

کودکانی که بلوغ زودرس را تجربه می‌کنند، نسبت به همسالان خود، میزان افسردگی و اضطراب بالاتری دارند. این تأثیر در دختران به طور مداوم یافت می‌شود، اما در پسران، کمتر دیده شده است. شاید نگران‌کننده‌ترین پیامد این اتفاق این باشد که افزایش خطر افسردگی و اضطراب ممکن است تا سال‌های کالج نیز ادامه یابد.^۲

۸- عزت نفس پایین

دخترانی که دچار بلوغ زودرس می‌شوند، نسبت به همسالان خود که به موقع یا دیرتر از موعد، بالغ می‌شوند، از اعتماد به نفس پایین و ادراک بدنی ضعیف رنج می‌برند. به نظر می‌رسد پسرانی که دچار بلوغ زودرس هستند، کمتر دچار این اثرات منفی می‌شوند.^۳

۹- خطر بیشتر سوء مصرف مواد

دختران و پسرانی که بلوغ زودرس را تجربه می‌کنند، ممکن است در معرض خطر سوء مصرف مواد نیز قرار بگیرند. به ویژه، به نظر می‌رسد که سیگار کشیدن در بین کودکانی که زودتر به سن بلوغ می‌رسند در مقایسه با همسالان خود و یا کسانی که بلوغ دیررس را تجربه می‌کنند، بسیار بیشتر است.^۴

راهکارهایی برای درمان بلوغ زودرس

هنگامی که بلوغ در سنین پائین شروع شود، رشد قدی کودکان بیشتر می‌شود و به نسبت کودکان هم‌سن خود، قد بلندتری خواهند داشت ولی پس از ۲ - ۳ سال که بلوغ کامل شد، رشد قدی متوقف شده و در نهایت بزرگسالان کوتاه قدی خواهند شد. از نظر شکل فیزیکی نیز ممکن است مشکلاتی دیده شود. به علاوه از نظر روانی نیز این کودکان دچار مشکلات زیادی خواهند شد.

۱. همان.

۲. همان.

۳. همان.

۴. همان.

رشد سینه‌ها یا ایجاد قاعدگی در دختران کم‌سن و یا رویش موهای صورت و کلفتی صدا در پسران کم‌سن و مقایسه با سایر هم‌سالان خود، باعث بروز اضطراب شدید در این کودکان و والدین آنها می‌شود، به خصوص در دختران مبتلا، احتمال سوء استفاده‌های جنسی نیز وجود دارد. آگاهی والدین به نشانه‌های بلوغ زودرس با مراجعه زود و به موقع، موقعیت درمان را به دنبال دارد. نکته مهم این است که هوش این کودکان طبیعی و حتی در مواردی بالاتر از کودکان هم‌سن خود است ولی به دلیل تغییرات ظاهری و نیز تأثیر هورمون‌ها، ممکن است دچار اختلالات رفتاری، حالت‌های تهاجمی وحتی افسردگی شوند. درواقع بلوغ زودرس برای کودک و خانواده او، مشکل مهمی است و به خصوص در دختران مبتلا، احتمال سوء استفاده جنسی و در پسران، گرایش به پسر بزرگ‌تر و تأثیر پذیرفتن رفتارهای نامناسب آن وجود دارد. لذا آموزش دقیق به والدین الزامی است. والدین باید با ایجاد یک رابطه صادقانه و دوستانه با دختر یا پسر مبتلای خود، برای او توضیح دهند که پیدایش این تغییرات در چه سنی، طبیعی است و حالا که دروی به صورت زودرس ایجاد شده، چه مراقبت‌ها و درمان‌هایی ضروری است.

ارتباط والدین با معلمان آنها، در برقراری ارتباط دوستانه این کودکان با هم‌سن و سال‌های خود بسیار حیاتی است. در واقع در محیط مدرسه است که عدم توجه به شرایط جسمی و روحی این کودکان می‌تواند باعث بروز مشکلات روانی، جدی گردد. و لذا معلمان آگاه و دلسوز، در برقراری ارتباط طبیعی بین این کودکان و هم‌شاگردی‌هایشان، نقش کلیدی دارند.^۱

نتیجه‌گیری

عنوان مقاله رابطه بلوغ زودرس و ناهنجاری‌های اخلاقی می‌باشد. بلوغ، زمانی را در زندگی توصیف می‌کند که بدن از نظر جنسی تغییر کرده و نیز احساسات و رفتارها از حالت بچه‌گانه و کودکی به حالت بزرگ‌سالی تغییر می‌دهد. گاهی این تغییرات زودتر از موعد در فرزند مشاهده می‌شود.

مجموع آنچه که در این مقاله بررسی شد ما به این نتیجه رسیدیم که دوران بلوغ که یک وهله-ای از سرنوشت انسان را می‌سازد، اگر منجر به بلوغ زودرس شود و حالات و رفتارهای ناهنجاری از جمله: افزایش تنش روانی، جهش در احساسات، افکار ناسنجیده و کاهش عزت نفس و ... که بررسی کردیم، همه این عوامل اگر کنترل نشوند، اثرات سوئی را ممکن است به دنبال داشته باشند.

در وهله‌ی اول، والدین با آگاهی‌های لازم در این زمینه می‌توانند از بروز چنین مشکلات جلوگیری کنند و اگر هم مشاهده کردند، با ارتباط‌گیری صحیح و مؤثر مانع از پیشرفت اثرات منفی آن شوند تا کودک و نوجوان خود بر این نقش‌ها و اختلالات غلبه کنند و سلامت ذهنی و جسمی خود را حفظ کنند.

فهرست منابع

* قرآن کریم

- ۱- امین زاده، محمدرضا، فرهنگ تعلیم و تربیت اسلامی، بی جا، سلمان فارسی، چاپ اول، ۱۳۷۶ ه.ش.
- ۲- ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۱۲، بی جا، بی تا.
- ۳- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۸، بی جا، بی تا.
- ۴- حسینی دشتی، سید مصطفی، معارف و معاریف، ج ۸، تهران: سپیدموی اندیشه، چاپ اول، ۱۳۹۳ ه.ش.
- ۵- خدادی، جواد و دیگران، خانواده و بزهکاری نوجوانان، قم: نشر هاجر، چاپ اول، ۱۳۹۶ ه.ش.
- ۶- خوئی، سید ابوالقاسم، موسوعة الامام الخوئی، ج ۱۰، بی جا، بی تا.
- ۷- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، ترجمه مفردات الفاظ القرآن، غلامرضا خسروی حسینی، تهران: مرتضوی، چاپ اول، ۱۳۶۹ ه.ش.
- ۸- سالاری فر، محمدرضا و دیگران، بهداشت روانی با نگرش به منابع اسلامی، قم، سبحان، چاپ اول، ۱۳۸۹ ه.ش.
- ۹- سبحانی، جعفر، الرسائل الفقهیه، ج ۱، بی جا، بی تا.
- ۱۰- طباطبایی، سید محمدحسین، ترجمه تفسیر المیزان، محمدباقر موسوی، قم: دفتر انتشارات اسلامی، چاپ پنجم، ۱۳۷۴ ه.ش.
- ۱۱- طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، تهران: مرتضوی، چاپ سوم، ۱۳۷۵ ه.ش.
- ۱۲- طوسی، محمد بن حسن، الخلاف، ج ۳، بی جا، بی تا.
- ۱۳- _____، المبسوط فی فقه الامامیه، ج ۲، تهران: چاپ محمدنقی کشفی، ۱۳۸۷ ه.ش.
- ۱۴- عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: شهرزاد، چاپ دوم، ۱۳۸۹ ه.ش.
- ۱۵- فاضل لنکرانی، محمد، تفصیل الشریعه، بی جا، بی تا.
- ۱۶- فلسفی، محمدتقی، بزرگسال و جوان از نظر افکار و تمایلات، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۸۲ ه.ش.

- ۱۷- _____، جوان از نظر عقل و احساسات، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ چهارم، ۱۳۸۲ ه.ش.
- ۱۸- فیومی، احمدبن محمد، مصباح المنیر، بی جا، بی تا.
- ۱۹- مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، بیروت: ۱۹۸۳ ه.ق.
- ۲۰- معین، محمد، فرهنگ فارسیمعین، ج ۱، تهران: دیبا، چاپ دوم، ۱۳۸۶ ه. ش.
- ۲۱- لویس معلوفه، فرهنگ المنجد، ترجمه قاسم بوستانی، تهران: وفا، چاپ اول، ۱۳۸۱ ه.ش.
- ۲۲- سایت: abadis. Ir.
- ۲۳- article. Tebyan. Net
- ۲۴- fa. M. wiki pedia. Org.
- ۲۵- farsi. Al – shia. Org.
- ۲۶- garden. Blogfa. Com.
- ۲۷- httdo. Ir. سایت دکتر حسین دهقان منشاوی (فوق تخصص غدد و متابولیسم – رشد کودکان)
- ۲۸- Wiki fegh.ir.
- ۲۹- Wiki pedia. Org.
- ۳۰- www. Chetor. Com.
- ۳۱- www.rpourdast سایت دکتر رضا پور دست گردان (میکروبیولوژیست)
- ۳۲- www. Pana. Ir.